

Илази сваког четвртка
на циједом табаку.

Стаје за *Црну Гору, Ау-
стро-Угарску, Босну и Хер-
цеговину*:

годишње . . . 4 фор.
на по године . 2 „
на четврт године 1 „
Српљу и све друге земље
годишње . . . 15 франака
на по године 8 „
на три мјесеца 4 „
у заштиту . . .

ЦРНОГОРКА

ЛИСТ ЗА

КЊИЖЕВНОСТИ И ПОУКУ.

Уредник:

ЈОВАН ПАВЛОВИЋ.

Преплату из Црне Го-
ре и сва писма шаљу се
самом уреднику.

Преплату из Србије у-
пућује се Велимиру Вало-
жићу у Биоград, а из друг-
ијех крајева под адресом
P. Ramadaniović Cattaro
(за „Црногорку“).

Преплату примају сви
наши књижари и нови-
нарске експедиције. Не-
франкирана писма не при-
мају се.

БРОЈ 28.

Четиње, 23. Августа 1884.

ГОДИНА I.

Х А М Л Е Т,

Краљевић Дански.

Трагедија у 5 чинова од Вијеџа Шекспира, с инглеског превао др. Лаза Костић.

(Наставак).

Краљица.

Шта бих још ?

Хамлет.

Никако то што ћу вам рећи сад:
Нек легне к вама надувени краљ,
упитиће вас, рећи: бубице;
За блудни пољуб један или два,
ил' клетом руком да вас циташе,
открите нашу ц'јелу ову ствар,
да писам ја баш махнит' озбиља,
но хотимнице. Добро је да зна.
Јер гдје би л'јена, мудра краљица
затај'ла мачку, жаңцу, шпипишу,
драгоцјености тако? Која би?
Не, не, повјерљивости, св'јести пркосећ',
отвор'те кошар о кров об'јешен
нек лете тице, сјед'те у кошар,
к'о мајмун овај што је кун'о ствар,
на слом'те доле врат.

Краљица.

Вјеруј ми, ако р'јечи ствара дах,
а живот дах, ја, жива, не дахнух
што мени рече ти.

Хамлет.

У Инглеску ја морам; знате већ.

Краљица.

Ох, тако је, заборавила сам.

Хамлет.

Печате писма; моја друга два,
к'о гујама што ја им вјерујем,
поруку носе, чисте мени пут,
објављују нитковлук. Нека их;
Јер ћео је прави, кад лагумар сам
од свога прене пра'а, а мал' те ја
прокопат' нећу аршин дубље ров
да прену у мјесец. О! дивно је,
дв'је подвале кад правце сукобе. —
Тај чов'јек ми је сад на терету:
Одвућ' ћу дроб тај тамо у собу. —
У здрављу, мајко! — Гле, сад сав'јетник

заливен ћути, тајан, озбиљан,
а жив је био сузд брбљавац,
Господ'не, хајд да ушнимо крај.
Мајко, лаку ноћ!

(Одлазе сви; *Хамлет* извлачећи *Половица*.)

Четврти чин.

ПРВА ПОЈАВА

Соба у дворцу

Долази *Краљ, Краљица, Розенграңи и Гилленстери.*

Краљ.

Ти уздасц дубоки значе што;
преведите их, ваља да их знам.
Паје вам је сит'?

Краљица.

Уступ'те мало нама мјесто то. —

(Одлазе *Розенграңи* и *Гилленстери*.)

Ох, господару, мој ноћањшн вид!

Краљ.

Што, Гертрудо? Па како *Хамлет*?

Краљица.

Луд,

Ка' вјетар с морем кад се судари,
ко јаче мож'. У цуесом б'јесе свом
за ћилимом је чуо неки шум,
извади мач, па вичу: „Нацов, где!“
у заносу свог мозга увије
невидом доброг старца.

Краљ.

Страхотно!

Тако би мене, там' да би'ах ја.
Слобода му је пуна пр'јетње свим;
и теби самој, мени, свакоме.
Ох! Како да се суди крви тој?
Окрив'ће нас, јер ми смо требали
зауздати младића махнито,
од људи га уклонит' оградом.
Но љубљасмо га одвећ, не хт'јесмо
рауум'јет' нужде; тако тајни бол
сакрива боњик те му једе в'јек.
Куд оде?

Краљича.

Убијеног уклања ;
при томе му засвјетли лудило,
к'о злато посред кова простијег,
пречишћено, оплакује свој чин.

Краљ.

О, Гертрудо, хајдемо ! — Сунце још
додирнут' не ће гора западу,
укрцаћемо га ; а пует му чин
свим зазором и умом морамо
оц'јенит' на извинит' ! — Гилденстерну, хој !

Долази *Розенкранц* и *Гилденстерн*.

Узмите још ког, пријатељи ви ;
Хамлет је пробо Полонија, луд,
и одуко из избе мајчине :
Потраж'те га на л'јесу с њим, а јеш
у црквицу. Молим вас, хитајте.

(Одлази *Розенкранц* и *Гилденстерн*.)

Сву мудрост наших приених, Гертрудо,
сад у помоћ, нек знају сви наш см'јер
и његов чин. Тако ће класета
што од кон до кон прошаптава св'јет,
што гађа згоди боље него топ
отровним метком, — промашити нас,
небојни згодит' ваздух. — Хајдемо сад !
У души ми је неслога и јад.

Појава друга.

Друга соба у двору.

Долази *Хамлет*.

Хамлет.

Са свим сахрањен. —

(*Розенкранц* и остали, изнутра: *Хамлете! Господару!*)

Ал' стој ! — Ко виче ? Ко зове Хамлета ?

О ! Ево их

Долазе *Розенкранц* и *Гилденстерн*.

Розенкранц.

Куд мртво т'јело, кнеже, дједосте.

Хамлет.

Са прахом га пом'јеш'о, ком је род.

Розенкранц.

Рец'те нам, гдје је, да га нађемо
и у цркву носимо.

Хамлет.

Немојте то вјеровати.

Розенкр.

Шта вјеровати ?

Хамлет.

Да ја могу чувати вашу тајну, а да не могу
моје рођене. У осталом, шта би требао да одговори
Краљевни, кад га што запита какав сунђер ?

Розенкр.

Узимате л' ви мене да сам сунђер, господару ?

Хамлет.

Да, господине ! што унија у себе краљево лице,
његове милости и започијети. Али, на пошљетку, таки
чиновници краљу најбоље и службе : он их држи, као
мајмуни, у куту вилице ; њих је прве занавио а на
пошљетку ће их прогутати : Чим њему треба што

сте ви накупили, само вас притисне п, мој сунђеру,
ви сте опет сух.

Розенкр.

Ја вас не разумијем, господару.

Хамлет.

Мило ми је : пует разговор у лудим ушима
спава.

Розенкр.

Господару, ви нам морате казати гдје је тијело
и поћи с нама краљу.

Хамлет.

Тијело је с краљем, но краљ није с тијелом.
Краљ је ствар —

Гилденст.

Ствар, господару ?

Хамлет.

Никаква. Водите ме њему. Чувај се, лице, па
сви за њим.

(Оду.)

Трећа појава.

Друга соба у двору.

Долази *Краљ*, с пратњом.

Краљ.

По њега послах и по лешину.

Опасност кол'ка, што је слободан !

Ипак је мучно строг му рећи суд :

Множина њега љуби сметена,

не дубељ' умом, но тек очима ;

а ту се мјери мука кривичега,

кривица не. Да глатко прође све,

ваљда л' мора смишљен журни пут :

Боolestи тенке тежак л'јечи л'јек,

ил' никакав. —

Долази *Розенкранц*.

На шта се десило ?

Розенкранц.

Не могасмо га наговорити
да каже гдје је т'јело.

Краљ.

Но гдје ј' он ?

Розенкранц.

На пољу, господару, под стражом, чекајући што
се вама свиди.

Краљ.

Доведите га пред нас.

Розенкр.

Хој, Гилденстерну ! Уведите господара.

Долазе *Хамлет* и *Гилденстерн*.

Краљ.

Па, Хамлете, гдје је Полоније ?

Хамлет.

На вечери

Краљ.

На вечери ? Гдје ?

Хамлет.

Не гдје он једе, но гдје једу њега: нека се скупишна државних прва сад баш на њему скупила. Прв руча боље него ма који цар. Ми гојимо све животиње само да гојимо себе; а себе гојимо за прво: Угојен краљ и мршав просјак, само су различна јела; два чанка, али на једном столу: то је крај.

Краљ.

[¹ Куку, куку!

Хамлет.

Човјек може пецати првом што је по од каквога краља, на јести од рибе што је прогутала тог прва.

Краљ.

Шта хоћеш тим да кажеш?

Хамлет.

Ништа, само да вам покажем, како краљ може да се провуче кроз просјачко пријеве.

Краљ.

Гдје је Полоније?

Хамлет.

У рају: пошљите кога да видите; ако га ваш посланик не нађе ондје, потражите га ги сами на оном другом мјесту. Ал' збиља, ако га не нађете још овог мјесеца, навушићете га небући се уза степене у тријем.

Краљ.

(Пекив стага).

Идите тражите га тамо.

Хамлет.

Чекаће вас, док не дођете.

(Оду слуге).

Краљ.

Тај чин те на пут гони, Хамлете, — о главу ти је, дражу нама још но што нам је рад учињеног жао, — што журније, што брже, сиреми се.

Готов је брод, а вјетар угодан, дружина чека, све за Инглеску. —

Хамлет.

За Инглеску?

Краљ.

Тако је.

Хамлет.

Добро је.

Краљ.

Те како, још да знаш какав нам је смјер!

Хамлет.

Видим једног Херува што га види. — Али, хајд'мо; у Инглеску! — Збогом, драга мајко!

Краљ.

Твој отац, драги сине Хамлете.

Хамлет.

Моја мајка: отац и мати су муж и жена, муж и жена су једно месо; те тако, моја мајко! Хајд'мо, у Инглеску.

(Одлази).

Краљ.

За њим устопце, жур'те га у брод: Ни часка ноћао нећу да је ту.

На пут, јер све је спремно, готово, што год се тиче ствари: Журно, молим вас.

(Одлазе *Розенграц* и *Гилденстери*).

А ти Инглезу; цјениш ли ме још (сиду си моју осјетио већ, једва су та зарасле ране зле од мача данског, те нам вољан још свој данак плаћаш) не смјеш презрети свемојне рјечи нам, наљажу' ти и преклињу' те, а то нисима, да смакнеш Хамлета. Учини то; К'о суха болест он ми једе кра, излјечи ме. Док не знам да је крај, све радости ће кварит' јад ми тај.

(Одлази).

(Наставиће се).

Mens sana in corpore sano.

(Из рукописа: *Мозак и срце у књижевности*).

(Наставак).

Да човјек не мора знати ни грчки ни латински, па да опет може бити ваљан пјесник, то видимо не само на Шекспиру него и на многим другим пјесницима. С друге опет стране може неко знати врло добро и грчки и латински, па ипак бити врло рђав пјесник. Бен Џонс, савременик Шекспиров, који се много пазно и много друговао са Шекспиром, знао је врло добро и грчки и латински, па је и написао девет свезака драматских дјела, али та дјела ученога латинца и јелишца пил су удивљавала његове савременике, нит су обвезала потоње на-

раштаје: она су давно предана забору. Нашим првим пјесницима (мртвим, јер не ћемо да помињемо живе) владици Раду, Бранку*) и Ђуру Јакшићу ништа није сметало што нијесу знали ни грчки ни латински, докле опет Милошу Светићу (Јовану Хаџићу) ништа није помогло знање латинскога језика да постане пјесник, а не би му запета помогло ни грчки да је знао; па и самеом правом пјеснику нашем владици Лукијану Мушићском више је сметало знање латинскога језика него што му је користило. Код онаквога Бранка, као што га је имао Мушићки,

*) Бранко је до душе учио латински у карловачкој гимназији, но не вјерујемо да је из тог предмета имао „еминенцију“, а и ако је имао, није му то знање служило ни најмање за његово пјесништво. Бар се то не види ни на једној пјесми његовој.

какав би то диван пјесник био, да је знао српски као Бранко, и да га није сапињала крута туђинска форма, неприлична језику нашем!

Да човек не мора проћи кроз гимназију и свршити „дванаест школа“, да не мора постићи академијске степене и патаћи на главу докторски клубук, да не мора познавати ни теорију поезије, а да опет може бити прави пјесник, и за то има пуно примјера у свјетској литератури. Више довољна два три. У њемачкој литератури Готшед је био врло учен човек и хтио је да важи за ауторитет и *poeticus*, на ипак није био бољи пјесник ни од преврљаво Ханса Сакса који никад није ни видио поетике. Наше горе лист, наша крв, по којом се с цупним правом Маџари поносе, Бранко Петровић (Петерин Шандор), док је ишао у гимназију, имао је вазда „из поезије“ рђаву биљешку: *secundae classis*; по та рђава биљешка ништа му није сметала, да постане пјесник прве величине, докле на против нашем Ђорђији Малетићу (иск нам опрости, што га жива помињемо!) ништа не помаже што је написао читаву „Теорију поезије“.

И огромни развитак умља, којим је Шекспир донета располагао, могао је он стећи без великих школа. У кога је онолика свага могла дана као што је морала бити у њега, тај није имао потребе, да му учени доктори са катедара своју мудрост у главу уливају. У таквих људи мозак сам од себе више уреди, него што могу други са свом набијеном тиквином туђе мудрости, која често више смета, више стеже и савише самосталну радњу, више унија оригиналност. Могу њемачки философи и професори са својих катедара и друге учене сенаблије напредним од велике учености устма проповиједати колико хоће, да је *autodidactus semidoctus* (самоук полуучен) — толики примјери у историји многа развитка људи свједоче о противном. Међу тим примјерима највеличанственији је — Шекспир.

Све је то ласно схватити и разумјети. Но како да погледамо кроз величину дјела Шекспирових у онај материјални темељ, онај органски склоп живота, из ког су никла та дјела? Како да уочимо физичнога Шекспира, који да није био онако сложен као што је био, не би му ни дуневна дјела изгледала овака као што их ми данас читамо? Како да завиримо у мозак Шекспиров и срце његово, у те тајне раднице духа његова?

Шекспир је морао бити и тјелесним саставом необично ванредан човек. Што се од тога данас зна, то је врло мршаво и више се односи на сповашљивост његову. Кажу да је имао ванредно јако развијено чело, које се обично зове „мисленичко чело.“ Но је ли испод тога тје-

мена било више или мање од обичних 2000 грама мозга, како је та маса била сложена, како су му живци били састављени, како ли срце и како је то све радило — ко би то данас могао погодити?

Ваља се осврнути на његов живот. Биографи Шекспирови наводе, да је Шекспир био врло ексцесиван и *Venere et Baccho*, другим рјечима: врло је радо имао жене и вино. Позната су поједина факта из његовог живота, која то донета посвједочавају. Већ маса његова женидба говори гласно против његове „цјеломудрености.“ Није још био ни пунолетан, није му било но деветнаест година, а већ је навалио да се жени са госпођицом Аном Hathaway. *) То не би још ништа било зазорно, на ни то што је госпођица Ана била седам година старија од њега; али кад нам „протокол крештајских“ Стратфордске парохије каже, да се Виљему Шекспиру и госпођици Ани у шестом мјесецу послје вјенчања родило дијете, онда нам је јасно, за што је Шекспир толико напаљивао, да се што прије вјенча са „госпођицом“ Аном.

Обична пуританска намет помислила би, да је већ доста бруке и на томе и да се млађани Виљем смироно, по што је узео своју Аниду и пред олтаром јој се заклео на вјерност „до гроба.“ Али — *poets are a mere cattle about love* (пјесници су права марва што се тиче љубави) каже доста неславно духовит инале критичар инглески Фуринал, бранећи од подобијех ирвјекора једнога претходника Шекспирова и по духу рођака му, који се зваше *Geoffrey Chaucer*. Сам Шекспир у свом „*Romeo и Julijs*“, који је можда копија страствене, самозаборавне и свезаборавне љубави његове са Аном, тумачи нам, — не онако неславно као Фуринал него право пјеснички — како дође до тога, да поред све заклетве пред олтаром ватрена љубав нехлади; ево како брат Лоро (отац Лаврентије) чита *Romeo* буквице, кад га овај моли да му брак са Јулијом благослови:

„ . . . violent delights have violent ends,
And in their triumph die; like fire and powder,
Which, as they kiss, consume: the sweetest honey
Is loathsome in his own deliciousness,
And in the taste confounds the appetite:
Therefore, love moderately; long love doth so“.

(Плахе милине плаховито и сврше, и погину у свом тријумфу; као ватра и пушчани прах

*) Сопствена имена инглеска, која се ни приближно не могу написати нашим словима онако како се инглески изговарају, оставио сам онако како се пишу инглески, па нека их изговара како ко зна и умје. Многа од тих имена не знам ни сам како се правилно изговарају, јер за изговарање сопствених имена нема у инглеском никаквих правила и свако се изговара на свој начин, те се у том само прави Инглец може разабрати.

који, тек се полубе, строше се : пајслађи мед догади својом сопственом слашћу, и у кусу нам поквари прохтјев : за то љуби умјерено, на ће дуго трајати“.)

Лијепо је умно поповати Шекспир другијема, и — баш као да је са себе самога прегледао, јер не потраја дуго послјије женидбе, а млади Виљем остави и жену и дјецу и пресели се у Лондон. Ту је запливао посред најдебљег мора тјелеснијех еласти и уживања, као што је само могао пјесник Јулије, Дездемоне, Имогене. Сви извори, из којих су приане вијести о животу Шекспирову, ма колико да су иначе разногласни, са свијем се подударјају у томе, да је Шекспир до два пепијао пехаре љубави и тјелеснијех еласти, да је у томе сваку мјеру превазилазио, заборавиши са свијем на жену и дјецу. У Лондону је постао „комендијаш“, бескућник, естич, и проводио је прави „бећарски“ живот, не само у смислу биоградском ове ријечи, него и у смислу новосадском. Провлачио се и кроз сити и кроз респето љубави.

*) Жао ми је, што у овај мах немам при руци краснога пријевода „Ромео и Јулије“ од нашега Лазе Костића, те сам морао ово неколико стихова превести овако у прози.

Скакао је у највише опасности стрмоглавце, јер — као што сам каже у свом Ромеу и Јулији — у љубави се све смије чинити што год се може. Занимљива је у том погледу једна прича о њему из онога доба. Позоришно друштво, ком је Шекспир припадао, давало је једнога дана Рикарда III. Један глумац из истога друштва тако је вјешто у том комаду представљао Рикарда, да се једна дама из публице страсно заљуби у њега и преко своје служавке даде га позвати ту вечер на вечеру „између четири ока.“ Лозинка је била : „Рикардо III.“ Ђавољи Шекспир некако дозна за овај позив, те не буде лијеп по се преобуче како је најбоље знао, упути се к стану речене „даме“, лијепим ријечма провуче се мимо њене служавке, а још љепшим утврди се код госпође љубитељке лијепијех вјештина. На мјесто свога друга Шекспир је код даме вечерао „између четири ока“ још прије него што је злочести Рикардо изгубио битку код Босуорта. Кад је доцније обожавани глумац приносио и под уговореном лозинком пријавио се, даде му Шекспир одговорити, да је Виљем Освајач стигао прије Рикарда III.

(Наставиће се).

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE
J. Поповић-Липовац.
Пјесме љубави.
(По руском).
CRNOJEVIĆ II.

I.

Љубав твоју ја не молим,
Мир душевни твој ја волим!...
Можд' у груди давних дана
Друга љубав и страст плама
Траг т' остави дубоко.

Ја разумјех, нема наде!
Узалуд ми маште младе...
Али вјеруј, много љета
Још ће проћи — љубав света
Душу моју грдјаће.

Сном ти лудим, чедо мило,
Не називај што се збило —
На поляну у раж, мила,
Гђе си често са мном била...
Па онијен страсним пламом
Ја љубављу живљах тајном...
Ал' ако је сан то луди,
Ја те молим, ти м' не буди!

На повратку с Бранкове свечаности.

IV.

Од Вуковара до Тријешћа.

Из Вуковара до Тријешћа путовао сам жељезницом преко Ријеке. До Ријеке се треба прекрцавати у Осијеку и у Закању на друге влакове, који се чекају по неколико сата, што ову другу нимало не препоручује. У Осијек смо присијели ношље по ноћи, на сам ту чекао да пут продужим до сјутри дан у подне. Али коме није преша, особито путнику из далека, оно је заустављање угодно, јер је Осијек лијеп град, главни у Славонији, су 17.000 становника. По лијепијем синагози, најзначајнијој згради у овоме граду, рекао бих да су ту Јевреји у велици. По језику, што се не по јавнијем мјестима чује, рекло би се

да је град њемачки; а више се, и мадарски језик чује него српски! И ту сам се одма сјетио да већ нијесам у Сријему, јер по Сријему и Јевреји, и Ђемци, и сами Мађари српски говоре, што ћеш у залуд по свој осталој Хрватској и Славонији тражити. За то слава Сријему!

У Осијеку живи као адвокат Нестор наше књижевности, др. Јован Суботић, ком је ове године Матица Српска прославила педесетогодишњицу његовога књижевнога рада. По вијека обилата рада, по вијека неуморнога труда на пољу српске књижевности а за боље и свјетлије дане Србинове — то је тако голема заслуга Суботићева, да свакога Србина, који се поноси што је Србин, испуња савесном љубави, поштовањем и харношћу према овоме ријетком Србину.

Пошљедње по вијека српске књижевности! Ту заглазе двије сјајне звијезде на тмастој небу српском: Мушиќи и Милутиновић; ту су савременици Суботићеви: већ покојни Стерија и Медо и још у добром животу Ван и Малешић; ту започинку и довршују своје велико брело бесмртни Његош и Бранко, Вук и Даничић; ту се појављују Јакшић и Љубиша, већ оба покојни, Змај и Шапчанин, Костић и Ибшатовић, Каћански и Владан Ђорђевић! И Суботић је њихов сарадник био, да, он је савременик њиховог рада големога, бесмртнога, рада, који је дао српском народу живот, ком већ никаква физичка сила не ће нахулити.

Суботић је радио и ради и на политичком пољу за интересе српскога народа особито у Хрватској и Славонији. Овај се његов рад одликује трезвеношћу и умјереношћу. Он је сада на челу српске самосталне странке на загребачком сабору, која је од великог улива на догађаје у овијем краљевинама. За то су сви изгледи да ће већ једном онамошњи српски елемент, ког би Хрвати шћели прелити у хрватски, законом бити утамен. И само они изгледи, који оправдава јаки улив српске странке на развој догађаја и односа између хрватског и мађарског народа, оправдавају политику српске странке на загребачком сабору, која данашњу владу бана Хедервардија потпомаже. Срби су у Хрватској и Славонији у толиком броју и толикијем унијем силама располажу, да би могли и на владу доћи. Прехота би дакле и било не користовати се тијем положајем него тропити снагу у опозицији на корист хрватства, које би шћело да се уздигне на грубу српства. Дружници је положај Срба у Угарској, ће су тако малена фракција, да никаква уливна не могу на владу вршити. За то је Суботић у Новом Саду и био противу владе, дочим је у Загребу из владу.

У Новом Саду Суботић је био покренуо српски лист „Народ“ најбољом најмером, да окупи око себе умјереније елементе, који се нијесу могли слагати са Милетићевом радикалном „Заставом“. Али му се то бар код омладине у велике замијерало. Да наведем један примјер одашње политичке неспорности код Срба у Војводини. Ја сам се тада г. 1869 милазо у Пепти окле сам редовно „Застави“ дописивао. Нећу истраживати зашто, ал неки понесоше глас кроз омладину пештанску, да ћу у „Народ“ дописивати, што се схваћало као одметништво. То потајно сумњивље, које ми је већ до уши дошло, најпослије изби на површину. Био сам у изабраноме друштву на бањи-дан на вечери код нашег пијесника Змаја. Ту је био и др. М. Полиг. У врви здравича један ми садруг подиже чапу као сараднику „Народа“ не нимало добром најмером. Ја примим мирно здравину и сви се самном чапама покушаше. За тијем сам хладнокрвно на здравичу одговорио, да нијесам сарадник „Народа“, али кад бих био, да бих се понесло него као што се понесом што сам сарадник „Застави“. И данас се Суботић са свију страна пошта одјаје и као књижевнику и као родољубу, а мој онтужител одриче се и Милетића и омладинскијех начела на познатој кичицикој екуштини.

Јован Суботић родио се у Добринцима у Српјему г. 1817. Он је још свјек и врст тако да може још четврт вијека за свој народ живјети. Та се нада осива на искуству, што књижевница најдуже живе као и. пр. Тијер и Манзони, и још живјећи В. Хиго, и на срећи му домаћој, што живио мало који смртни. Главни узрок и узв од ње му среће јесте његова отлична супруга гђа. Савка, сестра дра М

Полита. Ови срећни супрузи срећни су и родитељи. Кћи им је удата за честитог трговца у Г. Карловцу г. Јов. Барака. Најстарији син Деан већ је пуковник у руској војсци; други им син Војислав доктор је медицине; трећи Бранислав хусарски кадет, а четврти Озрен тек је у једанајестој години. Како је Суботић њежан отац, то нам откривају његове прјеме, којјема је обсеоу гробак свој Берке Вилосаве. Ове су прјемце излив наравне петините туге из дубине равнатога срца родитељскога и одиста долазе међу најбоље његове лирске прјеме. А како је њежан отац, тако је био и син њежан, што свједоче толике његове прјемце, а особито она лијепа елигија „Стари Свештеник“, коју је својом оцу посветио.

И ја сам Осип оставио а да не поздравим овог тако знаменитог Србина, прјема да не поносим његовијем личнијем познатијем и снихочењем према мени. Како сам уморан од пута касно заспао, пробудио сам се врло касно тако да се нијесам усуђивао удаљивати се од гостионице, која је била на главној пјаци и близу жељезничке штације. Мјесто мога подворења нека му буде овај спомен доказом поштовања и признања, што и на овијем крајевима ужива.

(Наставље се).

Под Острогом 1884.

(Наставак *)

Да видите наше намастире!

Нар. Пјесма.

На Даниловграду обједовасмо. Како се слатко обједије иза дуга пута и прилична умора! Као људи у свему смотрени и образиви, који се бришу за своју будућност, и ми смо се још при полазку са Цетиња мудро побринули, да испунимо своје бисаге масним садржајем. Наест и поштовање прјема гостионицама на Даниловграду, али човеку је невако вруће око срца, кад на санима својега коња на осјећа празнину у бисагама.

Испресосмо благовољиви садржај бисага. Јучерашње живо јагње имало се данас претворити у наше божанствено „подобје“. Ми смо се својски дали на тај посао. А да би асимилација што боље шила, прилично смо залијевали залогје оног теиношћу, која још „од Појева вјека весели срце човјека“. Мирисава црна јуха из Мокс (мало до душе измијешана са разноврсним садржајем дућанијевих чемецета) заглајла нам је при крају жестоко дјество црничко „јухе од тркља“, да нам не би срце сувише поскакивало од весеља.

По што смо још по обједу њежну напљу поклонили својом рођеном казану, давши му довољно одмора за радњу, извидемо из гостионице, узашемо на коње и кренемо даље.

Уцутисмо се преко моста, те је ударен ту код Даниловграда опреко Зете. Овај мост служи на дику Црној Гори и онпјема који су га градили. Цијела конструкција његова казује човјека вјештака и човјека од укуса. Мост се елегантно пружило преко Зете, као да би је хтио заргати. Од једног краја до другог пружа се у правој линији, а попоњен је ефиним, бијелим, кокастим плочама. С једно и с друго стране укуси паранети. Дужина, ширнина и висина моста одмјерена је тако да одговара свјема захтевима. Ма колико да нарасто Зета, мост је сигурац

*) Види бр. 24 „Црногорке“.

да ће доћи у додир с њеним хладним мокрим пољупцима. Ширина је толика, да би двоја теретна кола могла комотно проћи преко њега, једна поред друге.

Чисто нам жао бјеше пројахати преко тога красног моста, испод кога Зета тајанствено хучаше. Изгледаше нам, као да је начињен, да се преко њега иде у свиленим ципелицама. Осјетисмо се, као да идемо преко каквог моста на „лијеном, модром Дунаву“⁴. Каква голема разлика између тога моста и оних гломазанијех турскога поријекла и турске памети, преко којих човјек кад иде, мора се три пута прекретити и помолити добре Богу за спасење своје грешне душе, као да се иде преко неког Рубикона!

Прешавши преко моста скрећемо на лијево и сад идемо све непрекидно дуж Зете, која се гиздаво вијуга кроз зелену пољану. Планина Гарач, као највиша предња стража, остаје за нама на лијево, а од ње се пружа даље све до Планинице читави непрекидни ланац брда, која су се уздигла као неки природни зид с ону страну бјелопавлишке долине. С друге оне стране, т. ј. с оне којом ми жахасмо, и ужа се такође други ланац брда, која се све више и више над нама испињу, док се на пошљетку не заопштре у големим остронским гредима.

Имеђу тихих брда, по ериједи долине бјелопавлишке, тече модрозаса Зета. Долина се све већа сужава, ријека Зета, стицућа међу брда, бива све тања, докле се на пошљетку под њима не изгуби, а то је таман на погледу намастиру Острогу.

Већ је сунце залазило било за горе пјешивачке, кад стигосмо на ово мјесто, гдје нам је ваљало оставити Зету и долину њену, и чети се на десно уз бријег. Сад настаје пут доста мучан, читаву добру уру ваља се пети уз брдо. Острошће греду у свеколосално величанству својем, изгодним оком својим са висине хоризонта погледују на нас, потона зраци сунца на заходу златине им мргодно лице; но зато им се брзо уклони с лица, уступајући мјесто црне покрвачу ноћи, који и приличи више црним стјенама олим.

Што се више пењемо, све се чаробнији поглед отвараје под нама, али нам га мрак на брзо заступити. Свијета бијаше све више и више за нама, пред нама и око нас. Све је то врјело, пјешнице и на коњима, освешеном мјесту, освешеном моћима божјега угодника и предањем толиких парантаја, који су се кроз читаве вјекове испињали на ову висину, да се Богу помолу, да се свешу народом а бољем угоднику поклоне и — да се сјете свога поријекла, своје пролазности и своје будућности...

Почех већ заробавати у дубину тихих и тима подобних њих мисли, кад ме из них истраје умилни глас манастирских звона. Ваљда је звонило „на бденије“, јер сјутра су духови, тројце, слава манастирска. Не знам шта је узрок томе, али мене манастирска звона, особито кад их мало поиздаље слушам, вазда најпријатније потресу и занесу. То је за мене муњина своје прете, које ја не могу доста да се наслашам. Кад слушам та звона, ја сам онда вас срце; све ми се мисли растоне у ерну и сејећајима, а ја посред њих ливам не знајући ни за што, што око мене и што са мном бива.

Ох, колико сам пута слушао та манастирска звона на разним крајевима Српства! Па, чудо! као да сва та звона свуд једнако, једним истим гласом, рекао бих чисто правим српским гласом звоне. Ваљда ми се учини, као да плачу, да туже, да јецају и предшу, као да кроз њихов глас једин бона душа

тужнога народа мојега, као да вапије небу за помоћ васпашено Српство! Колико ли сам пута, растопљен у некој бојој милини, са врха Врдињке Куле у питомој Фрунјој Гори слушао вечерња звона са дивне Раванице и уздицао с њима заједно! Колико ли сам пута, истрај задужбине Виокога Стевана, на крилима од тихих тужнијех гласова предлетјело широм цијелога Српства уздишући са уздишућима! Па где! избачен политичком непогодом, која цијело Српство гони, на ове кршне стјене српскога Прометеја, слушам и ту, под Остронским Гредима, исту тужну пјесму српских манастирских звона!

Боже мој! Докле ће плакати та звона? Кад ће једном и хоће ли икад пропјевати, да веселим гласом огласе укрсе слободног и уједињеног Српства...

Звона умукосе, и ја падох из облака на земљу. Јадни ков је у велике стјења пода мном од силне задихе. Али се већ чујаше пјесма и поњева и силни жамор од многога народа.

Близу смо.

(Пастрање се).

КЊИЖЕВНИ ПРЕГЛЕД.

Учеша друштва.

(Матица Српска у Новоме Саду). Књижевни одбор овога друштва имао је састанак 1. Августа ов. г. на којем су сви послови рађени:

Секретар као уредник јавља, да је доштампана 139 књига „Бетописа“ (свеска трећа за ову годину) и да су за 140 књигу сиремљени ови саставци: 1. Критичке студије из данашње уставне теорије. 1. Уставна монархија и начело народне суверености. Од Г. Гершића. (Свршетак). — 2. Бранко Радичевић, од Другачића Видића. — 3. Неке народне шпоре, до сада непокушане или друкчије описане. Прибрао Мојо Медић. — 4. Пошљедни пољубац. Новела Милана Савића. — 5. Народне приповијетке. (Свршетак). — 6. Родослов и диплома фамилије Стратимировића, од Александра Сандића. — 7. Књижевност: Хемија са гледишта модерне теорије. Други дио: Органика хемија, израдио С. М. Дозанић. Критика Ст. Миловановог. — Приповијетке Миге Живковића. Свеска прва. Оцјена Милана Савића. — 8. Матица Српска: Изводи из записника књижевног одбора и одљења г. 1883.

Пјесма Гигана Бакаловића у Грацу „Змај-пјесник“ издаје се на оцјену Милану Савићу.

Гига Гершић шаље свршетак свога чланка: „Критичке студије из данашње уставне теорије.“

Одређује му се на рачун тога посла 80 фор., а кад буде штампан дио чланак добиће и остатак.

На основу оцјене Милана Савића не примaju се „Пјесме“ Сталпа Видића.

Др. Стеван Павловић подноси на оцјену и награду ова дјела Павла:

„Наука о пјесништву“ (Поетика) са кратким прегледом естетике и додатком о књижевним, особито пјесничким умотворима словенским. Први дио: о пјесништву са кратким прегледом естетике.

„Наука о пјесништву.“ Други дио: о књижевним, особито пјесничким умотворима словенским.

Оба ова дјела износе до 450 писаних таблица.

Уједно се одриче већ одређене му награде од

150 фор. за расправу: „Пјесничка вјештина са додатком о словенским пјесничким умотворима.“

Оба дјела издају се на оцјену А. Хаџићу и дру Ђорђу Дери.

Драматски сјевен у три чина под насловом „Краљ Војислав“, од Драгутина Ј. Илића, издаје се на оцјену дру Милану Савићу.

Мита Попокић тражи, да му се врати његова трагедија „Цар Јован“, коју је за награду послао и која је већ издана била на оцјену Јовану Грчићу и Милану Савићу.

Враћа му се.

Библиографија.

(Стигло уредништву „Црногорке“.)

Правила и упуства за извршење закона о попису људства и имаовине. У Београду. Штампано у краљ. срп. државној штампарији 1884. —

Рачуница (Аритметика) за прва три гимназијска разреда, за више девојачке школе и средње им заводе. Израдио по др-у Франу Мочнику и др. Андрија М. Матић, гимназ. професор. У Новоме Саду. Издао књижар Луке Јодића и др. 1881. Цијена 1 фор. 50 повч. —

Иаустроувана Историја Српског Народа, од најстаријих времена до проглашења нове краљевине. За народ и школу. Са 100 слика. Издаје Коста Мандровић. У Бечу 1885. Пета свеска. Цијена 20 повч. —

Крмчија Савинска. Описао др. Никодим Милаш. Задр. печатња Ив. Војдице, 1884. —

Извјештај о православном богословском Сјеменишту у Задру за школску годину 1883-84. Година шеста. Задр. печатња Ив. Војдице, 1884. —
Kilka slow o charakterze i dziejowym Słowian i ich posłannictwie. Opracował Ludomir Proszynski, Warszawa. Druk K. Kowalewskiego, Krolewska Nr. 23. 1884. —

Geschichte Bosniens von den ältesten Zeiten bis zum Verfall des Königreiches. Nach dem Kroatischen des Prof. Vjekoslav Klaić von Dr. Ivan von Bojničić. Leipzig. Verlag von Wilhelm Friedrich, k. Hofbuchhändler. 1885. —

Вијести из странијех књижевности.

— Наше политичаре и државнике занимаће дјело Нијемца Павла Дена: „Deutschland und der Orient in ihren wirtschafts-politischen Beziehungen“, од кога је ових дана у Минхену друга свеска изашла.

— Њемачка критика много хвали дјело остроумнога Хербартовца Јос. Нахловеког: „Das Gefühlsleben in seinen wesentlichsten Erscheinungen und Bezügen“. Кажу да ово дјело чини епоху у психологији. Како се у њему доста најтежа партија психологије обрађује, то ће оно без сумње много занимати психологе.

— Уга Фошкола чувени „Гробоци“ већ су и у нашој књижевности у лијеном пријеводу нашега пријатеља дра. Лаза Томановића добро познати. Ко се интересује за историју тих „Гробова“ а разумје талијански, нека наручи нову књигу Камилла Антона: „La vera Storia dei Sepolcri di Ugo Foscolo scritta da... con lettere e documenti inediti.“

— Нашим Шекспировцима, који инглески разу-

мљу, препоручујемо нову студију о Шекспиру, у којој се истражује веза његовијех позоришних дјела са оригиналима класичне драме и са Платоновим филозофијом. Студија је изашла је у Лондону анонимно под насловом: „A new Study of Shakespeare, an Inquiry into the connection of the Plays and Poems with the origins of the Classical drama and with the platonic philosophy through the Mysteries.“

— За психологе имаће вриједност књига Моинакова (С. v. Monakov) о граници душевнога здравља: „Über die Grenze der geistigen Gesundheit.“

— Нишиново дјело о књижевности лужичкијех Срба изишло је у њемачком пријеводу од Траугота Пеха (Смољара).

— Флајшерова „Deutsche Revue“ доноси у својој свесци од Августа мјесеца приповијетку Хрватине Марче Чо и под насловом: „Der Landgraf von Turorofje“. Како видимо, ваљана Хрватка добро се труди, да хрватско име пронесе и кроз стране литературе. Недavno јавили смо за њен чланак о хрватском позоришту у флорентинском журналу „Revue Internationale“. То је веома похвално, и жељети би било да се и која Српкиња угледа у ту своју сестру. Има ли је?

— Од 1. Августа почео је да излази у Атини на француском језику нов политички лист под насловом: „La Confédération Orientale“ (Историјски Савез). Излази сваке суботе.

Личне вијести.

(Србин, управитељ Манхајмеког позоришта.) Чувени гулац-умјетник Србин г. Ј. Савић, доскорашњи редитељ припоизног дворског позоришта у Вајмару, постао је првије кратког времена управитељем позоришта у Манхајму, које се броји међу прва њемачка позоришта. Колико је г. Савић усвоио у глумској умјетности, виједло се најбоље приликом офронталне представе у Вајмару. Дворско позориште Вајмарско било је дугоком пуно публике, која се најтеже у овадјима. „Овације — вели „Н. Сл. Пр.“ — које су том приликом са свију страна узане опште дубљеном члану биле су занета ванредне. Госп. Савић добио је преко 60 вијенца; и од својих другара и другарица диван помен-албум“. Други један лист „Фредеисблат“ пише да је г. Савић приликом ошроштаја у дворском позоришту у Вајмару од публике ванредним и одушевљеним овадијама одликован.

КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

Сл. уредништву „Народнога Здравља“, Биоград. — Послали смо накнадно тражене бр. 9, 11, 12 и 13 „Црногорке“.

Претданицима нашим у Суботици и Сомбору. — Изволите нам послати још по 1 фор. а. вр. на њемо вам испратити све бројеве „Црногорке“ од почетка ове године.

Сви бројеви „Црногорке“ од почетка ове године могу се још добити.

Ко пошље 4 фор. а. вр., ми ћемо му их све испратити и шиљаемо му „Црногорку“ до краја ове године.

АДМИНИСТРАЦИЈА.